

Verantwoord beleggingsbeleid: jaaroverzicht 2020

Wij hebben de taak om het beste beleggingsresultaat te behalen in het belang van onze deelnemers. Beleggen doen wij graag verantwoord. Daarom houden wij rekening met milieu, sociale aspecten en goed ondernemingsbestuur (*corporate governance*). Deze elementen hebben wij verwerkt in ons verantwoord beleggingsbeleid. Ons verantwoord beleggingsbeleid bestaat daarmee uit de volgende onderdelen:

- Het uitsluiten van bedrijven betrokken bij controversiële wapens, bedrijven die de UN Global Compact* overtreden en hoog risicolanden;
- Het uitoefenen van stemrecht om invloed uit te oefenen op besturen van ondernemingen;
- Het voeren van een actieve dialoog met ondernemingen over duurzaamheidsthema's (= engagement).

* De UN Global Compact is een initiatief van de Verenigde Naties voor de ontwikkeling en toepassing van universele principes rondom mensenrechten, arbeidscondities, milieu en corruptiebestrijding:

Mensenrechten

- 1 Bedrijven moeten de internationale mensenrechten steunen en respecteren
- 2 Bedrijven zorgen ervoor dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van mensenrechten

Arbeid

- 3 Bedrijven handhaven vrijheid van vereniging en het recht op collectieve onderhandelingen
- 4 De uitbanning van alle vormen van gedwongen of verplichte arbeid
- 5 De effectieve afschaffing van kinderarbeid
- 6 De uitbanning van discriminatie in arbeid en beroep.

Milieu

- 7 Bedrijven dienen een preventieve aanpak van milieuvraagstukken te ondersteunen
- 8 Initiatieven te nemen om een grotere verantwoordelijkheid voor het milieu te bevorderen
- 9 Bevordering van de ontwikkeling en inzet van milieuvriendelijke technologieën

Anti-corruptie

- 10 Bedrijven bestrijden corruptie in alle vormen, met inbegrip van afpersing en omkoping.

Welke beleggingen sluiten wij uit?

Eind 2020 sloten we de volgende beleggingen uit:

- 118 ondernemingen in verband met controversiële wapens: de Nederlandse wetgeving verbiedt beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn bij de productie, verkoop of distributie van clustermunition. Wij beleggen niet in ondernemingen die direct, of door een eigendom van meer dan 50% van een dochteronderneming, betrokken zijn bij de productie, het gebruik, het overdragen of aanleggen van voorraden van 'tegen personen gerichte mijnen of clusterbommen'.
- 112 ondernemingen in verband met grove schendingen van de UN Global Compact.
- 36 hoog risicolanden: wij realiseren ons dat er landen zijn die als corrupt en politiek riskant bekend staan. Het gaat hierbij om landen die in hoge mate betrokken zijn bij schending van mensenrechten en die corruptie en criminele activiteiten tolereren en als belastingparadijs fungeren. Wij sluiten staatsobligaties van deze hoogrisicolanden uit van zijn portefeuilles. Landen die gestraft zijn door de internationale gemeenschap of onder embargo staan worden ook aan de uitsluitingslijst toegevoegd.

In onze eigen beleggingsportefeuilles (= mandaten) worden deze uitsluitingen toegepast en komen de uitgesloten beleggingen niet voor. Wij hebben een voorkeur om te beleggen via mandaten. Bij mandaten kunnen wij onze eigen eisen op het gebied van stembeleid, engagementbeleid en uitsluitingsbeleid toepassen. Als een mandaat vanwege de kosten en/of operationele aspecten niet mogelijk is, beleggen wij via één of meerdere beleggingsfondsen in een beleggingscategorie. In beleggingsfondsen hebben wij geen zeggenschap over het beleggingsbeleid. Dat kan betekenen dat we beleggen in ondernemingen die voorkomen op de uitsluitingslijst. Om beleggingsfondsen te toetsen op hun verantwoord beleggingsbeleid zijn onze principes van het verantwoord beleggingsbeleid vertaald naar het ESG-paspoort. Het ESG-paspoort vormt de ondergrens, waaraan alle vermogensbeheerders moeten voldoen en bevat de volgende tien criteria. De vermogensbeheerder:

- heeft de UN Principles for Responsible Investment (PRI) ondertekend;
- heeft een verantwoord beleggingsbeleid;
- heeft een uitsluitingsbeleid voor ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens;
- heeft een stembeleid;
- verstrekt binnen één maand de samenstelling van de beleggingsportefeuille;
- heeft een uitsluitingsbeleid dat vergelijkbaar is met openbare uitsluitingslijsten;
- heeft een engagementbeleid;
- beschikt over een intern team dat zich bezighoudt met verantwoord beleggen;
- integreert verantwoord beleggen in het beleggingsproces;
- gebruikt externe rating bureaus bij het implementeren van het verantwoord beleggingsbeleid.

Wij beleggen alleen in een beleggingsfonds als ten minste aan zeven van de bovengenoemde criteria is voldaan, waarbij in ieder geval aan de eerste vijf criteria moet worden voldaan. Daarnaast mag een beleggingsfonds niet meer dan 10% beleggen in door ons uitgesloten landen en ondernemingen. Eind 2020 voldeden alle beleggingsfondsen aan deze limiet. Voor alle beleggingsfondsen bij elkaar mag dat niet meer dan 5% zijn.

De totale waarde van de uitgesloten posities was euro 48 miljoen (0,8% van de totale beleggingsportefeuille geïnvesteerd) in uitgesloten landen en ondernemingen.

Zo oefenen wij stemrecht uit

Wij vinden goed ondernemingsbestuur (*corporate governance*) een belangrijke basis voor een stabiele ontwikkeling van een onderneming en het creëren van aandeelhouderswaarde op lange termijn. Daarom stellen we hoge eisen aan corporate governance van ondernemingen waarin wordt belegd. Er moet sprake zijn van effectief en evenwichtig leiderschap, bescherming van de rechten van de belegger, beloning in lijn met de bedrijfsdoelstellingen en transparantie.

Wij zien erop toe dat onze vermogensbeheerders zich aan deze principes houden bij het stemmen namens ons op aandeelhoudersvergaderingen en dat de vermogensbeheerders periodiek de resultaten van hun stembeleid aan ons rapporteren:

Stembeleid directe aandelen

Voor de uitvoering van het stembeleid van de aandelen die direct op naam staan van ons pensioenfonds hebben wij de vermogensbeheerder Northern Trust ingeschakeld om op (Nederlandse) aandeelhoudersvergaderingen namens ADP te stemmen. Wij zien erop toe dat het stembeleid van deze vermogensbeheerder in lijn ligt met onze stemprincipes. Het stembeleid van Northern Trust ligt vast in het document "Northern Trust – Proxy voting policies, procedures and guidelines (12/15/2019)" en valt te lezen op de website van deze vermogensbeheerder via onderstaande link:
<https://cdn.northerntrust.com/pws/nt/documents/fact-sheets/mutual->

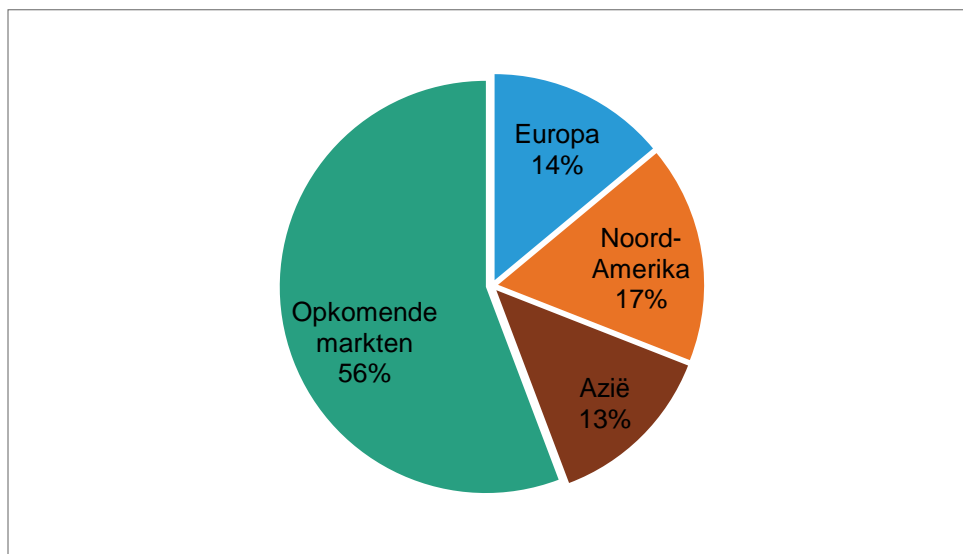
funds/institutional/nt_proxypolicy.pdf. De uitvoering van dit stembeleid wordt voor Northern Trust verzorgd door Institutional Shareholder Service.

Stembeleid beleggingsfondsen

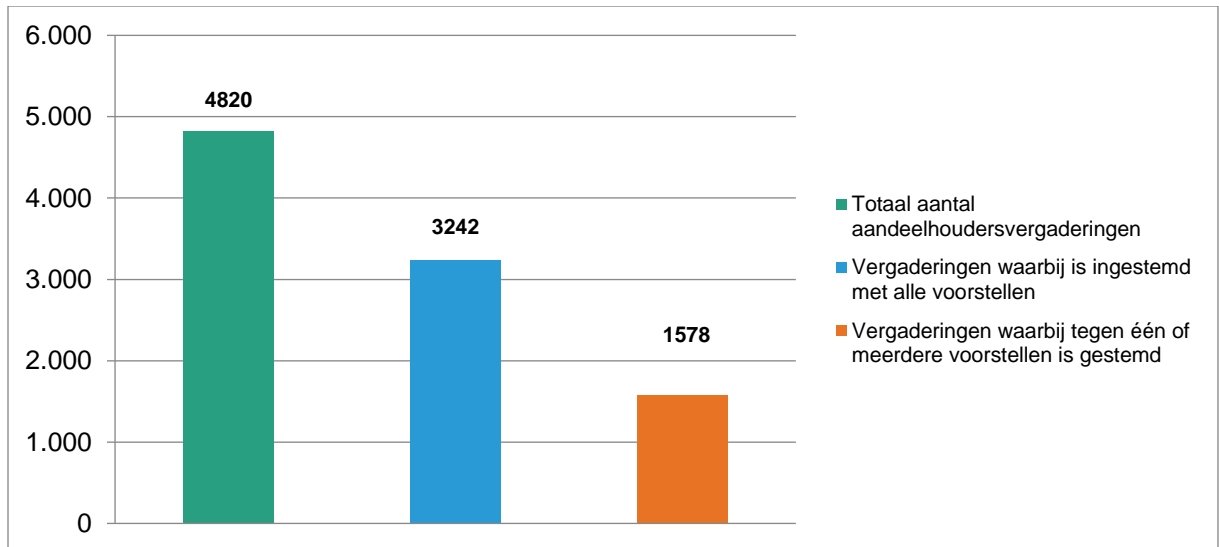
Wij participeren in een beleggingsfonds van BlackRock. In dat geval staan de aandelen niet op naam van ons pensioenfonds. Het juridisch eigendom van de onderliggende individuele aandelen is in dat geval in handen van BlackRock, die vervolgens ook het stemrecht op de aandelen bezit en kan uitoefenen. Ons Bestuur vindt het belangrijk dat vermogensbeheerders een eigen stembeleid en stemrichtlijnen hebben en daarover rapporteren, zie de eisen van het ESG-Paspoort. ADP ziet erop toe dat het stembeleid van deze vermogensbeheerder in lijn ligt met de ADP stemprincipes. Het stembeleid van BlackRock valt te lezen op de website van deze vermogensbeheerder en via onderstaande link: https://www.blackrock.com/corporate/about-us/investment-stewardship*principles-and-guidelines. De uitvoering van dit stembeleid wordt voor BlackRock verzorgd door Institutional Shareholder Service. Gedetailleerde informatie over dit stembeleid per onderneming is te zien via de volgende link: <https://vds.issproxy.com/SearchPage.php?CustomerID=10228>

In 2020 is het stemrecht uitgeoefend op al onze aandelenportefeuilles. De resultaten waren:

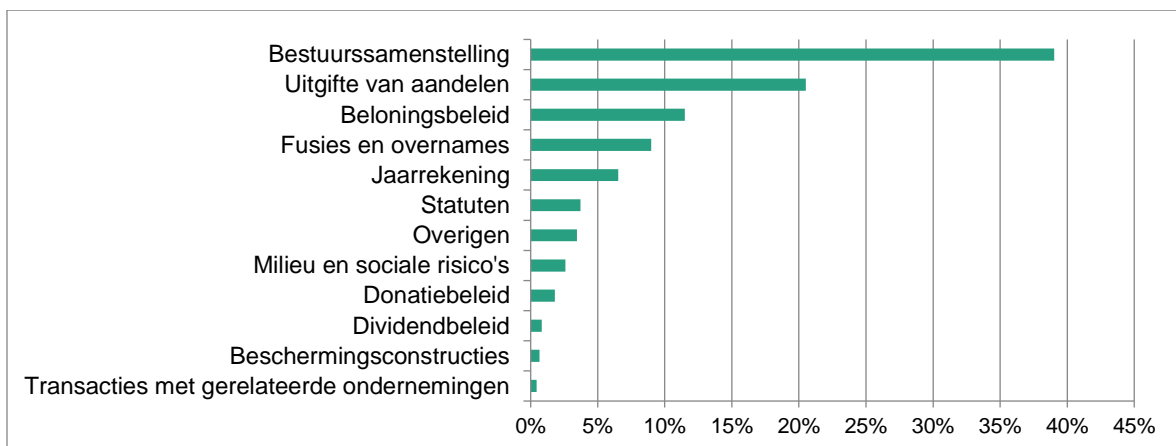
- Wij hebben ons stemrecht uitgeoefend op 4.820 aandeelhoudersvergaderingen wereldwijd. De geografische verdeling van deze vergaderingen was: 673 in Europa, 819 in Noord-Amerika, 641 in Azië en 2.687 in opkomende landen. De procentuele verdeling was:



- Tijdens 67% van deze vergaderingen hebben wij ingestemd met alle voorstellen. Dit betekent dat wij bij 33% van de vergaderingen tegen één of meerdere voorstellen hebben gestemd.



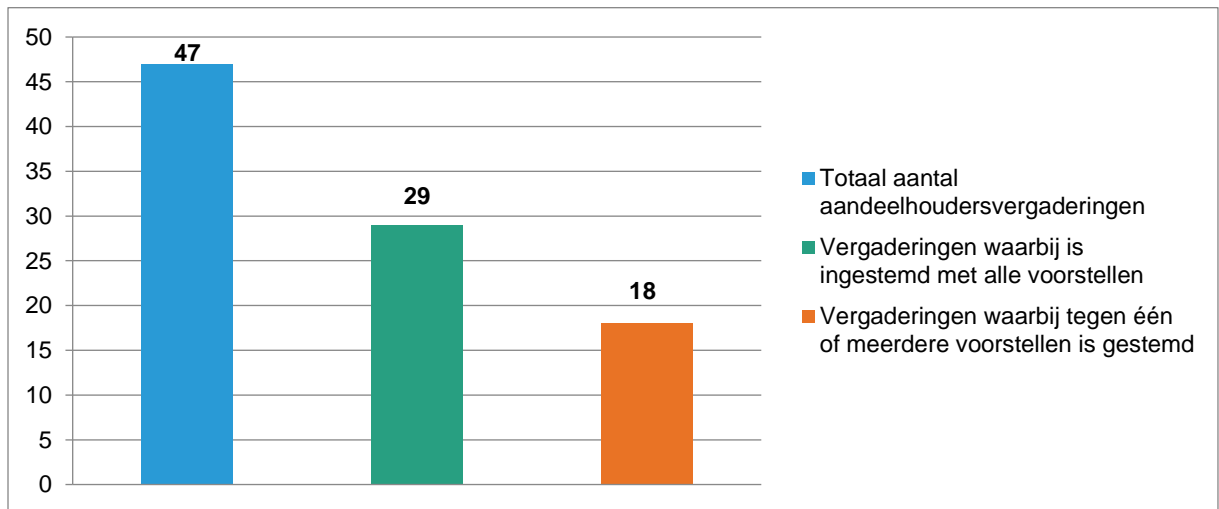
- Er zijn 46.523 voorstellen behandeld. Wij hebben tegen 3.238 (7%) van de voorstellen gestemd. De belangrijkste onderwerpen waarbij is tegengestemd waren de samenstelling van het bestuur (39%), de uitgifte van aandelen (21%), het beloningsbeleid (12%), fusies en overnames (9%) en de jaarrekening (7%). Het percentage tegenstemmen varieert per regio: in Europa 6%, in Noord-Amerika 5%, in Azië 4% en in de opkomende landen 9%.



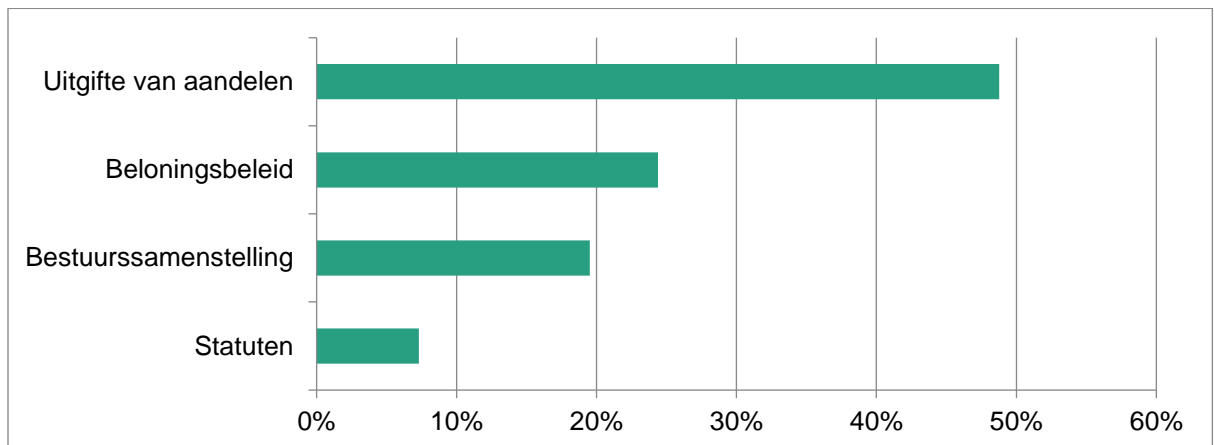
Het stembeleid van ADP houdt rekening met de [Nederlandse Corporate Governance Code](#). Deze Code bepaalt dat institutionele beleggers zoals ons pensioenfonds onder andere jaarlijks op hun website een stembeleid openbaar maken, een verslag uitbrengen over de uitoefening van hun stembeleid en tenminste eenmaal per kwartaal publiceren of en hoe zij hebben gestemd op algemene vergaderingen. De stemresultaten op de Nederlandse aandelen in onze portefeuille over de eerste zes maanden van 2020 waren:

Ahold Delhaize Pensioen

- Wij hebben ons stemrecht uitgeoefend op 47 aandeelhoudersvergaderingen. Hiermee hebben we op alle vergaderingen gestemd.
- Tijdens 62% van deze vergaderingen hebben wij ingestemd met alle voorstellen. Dit betekent dat wij bij 38% van de vergaderingen tegen één of meerdere voorstellen hebben gestemd.



- Er zijn 645 voorstellen behandeld. Wij hebben tegen 41 (6%) van de voorstellen gestemd. In de volgende grafiek staan de onderwerpen waarbij tegen is gestemd:



Engagement

Engagement is een strategie waarbij wij ondernemingen aanspreken op hun beleid en activiteiten. Hiermee proberen we verbeteringen op milieu-, sociaal en corporate governance gebied te realiseren vanuit de visie dat dit uiteindelijk bijdraagt aan een beter maatschappelijk en/of financieel rendement van onze beleggingen. Het engagementproces ziet er als volgt uit:

Engagementbeleid directe aandelen

Voor de uitvoering van het engagementbeleid voor de aandelen die direct op naam staan van ons pensioenfonds heeft ons bestuur de fiduciair manager AXA IM aangesteld. Het beleid is:

- Engagement richt zich op maximaal vijf bedrijven tegelijkertijd in de beleggingsportefeuille van ADP, die verbeterpunten hebben op het punt van UN Global Compact.
- Per onderneming wordt een engagementproces gestart, dat maximaal 2 jaar duurt.
- Ieder kwartaal wordt de voortgang gemonitord.

In 2020 richtte het engagementprogramma van ons pensioenfonds zich op Johnson & Johnson en RWE.

Engagement beleid beleggingsfondsen

Wij participeren in een beleggingsfonds van BlackRock. In dat geval staan de aandelen op naam van BlackRock en deze vermogensbeheerder voert ook een dialoog (= engagement) met de ondernemingen in dit beleggingsfonds. Ons bestuur vindt het belangrijk dat vermogensbeheerders een eigen engagementbeleid hebben en daarover rapporteren, zie de eisen van het ESG-Paspoort. Het engagementbeleid van BlackRock is publiekelijk toegankelijk en valt te lezen op de website van deze vermogensbeheerder via onderstaande link:

- <https://www.blackrock.com/corporate/about-us/investment-stewardship>.

Climate Action 100+

In aanvulling op bovenstaand individuele engagementprogramma is ons pensioenfonds aangesloten bij het collectieve engagementprogramma, Climate Action 100+.

Climate Action 100+ is een in 2017 gestart beleggersinitiatief om in gesprek te gaan met de grootste veroorzakers van broeikasgassen. Climate Action 100+ is begonnen precies twee jaar na het Klimaatakkoord van Parijs. In dit initiatief bundelen diverse regionale beleggersplatforms voor klimaatverandering de krachten, in samenwerking met de door de Verenigde Naties ondersteunde Principles for Responsible Investment (PRI). Wij zijn sinds 2016 lid van de PRI.

Het initiatief moet zorgen voor minder uitstoot, betere klimaatgerelateerde financiële toelichtingen en een betere governance rond klimaatverandering. In de top 100 bedrijven zitten de grootste wereldwijde emittenten van broeikasgassen. De lijst omvat, maar is niet beperkt tot, bedrijven in de sectoren olie & gas, elektriciteit en transport.

BlackRock is – net als Northern Trust - ook deelnemer aan de Climate Action 100+. De doelstellingen van ADP bij deelname aan de Climate Action 100+ strekken zich daarmee ook uit tot de beleggingen in het extern beheerde beleggingsfonds.

Ambitie van ADP

De komende jaren willen wij ons sterk maken voor een verdere uitbreiding van ons beleid voor verantwoord beleggen. De toenemende aandacht voor dit onderwerp hebben we in 2020 onderstreept met de aanstelling van een externe adviseur op dit gebied. In het voorjaar van 2020 zijn we gestart met de selectie voor een goede partij hiervoor, waarbij we vanwege kwaliteit en kosten uiteindelijk zijn uitgekomen bij KPMG. Samen met deze adviseur willen we verder stappen zetten op dit gebied waarbij we ons in 2021 en 2022 zullen richten op:

- De beleidsontwikkeling van een tweetal duurzaamheidsthema's, namelijk klimaat- en voedseloplossingen;
- Het integreren van informatie over factoren op het gebied van milieu, maatschappij en corporate governance in het besluitvormingsproces rondom onze beleggingen (ESG integratie).
- Het toevoegen van Impact Investing als beleggingsinstrument
- De implementatie van ons IMVB beleid.